

torove nakane ili ciljevi pisanja knjige, a to su »potaknuti sudionike pastorala na osobno i zauzeto odgovorno razlučivanje i aktualizaciju metode« (str. 130) te dopustiti »teološkoj teoriji metode da raste i da se razvija u odnosu na prak-

su« (str. 92). Svesrdno podržavamo autorovu želju!

Na kraju ovoga prikaza želimo čestitati autoru na uloženom trudu s nadom da će i dalje nastaviti produbljivati misli napisane u knjizi!

Josip Šimunović

Dinko ARAČIĆ – Petar LUBINA, Krsto Kržanić, Biblioteka Umnici Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, Služba Božja, Split, 2021., 456 str.

Sredinom 2021. godine svjetlo dana ugledao je sedmi svezak biblioteke *Umnici Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja*, o liku i djelu teologa i filozofa fra Krste Kržanića. Autori Dinko Aračić i fra Petar Lubina sažeto su oteli od zaborava Kržanićev životni put i njegov opus te ga kao nepravedno zapostavljenog velikana svojeg vremena pribrojili »eliti među franjevcima«. Urednik izdanja je doc. dr. sc. fra Ivan Macuť, a recenzenti su izv. prof. dr. sc. Dario Škarica te doc. dr. sc. Emanuel Petrov. Na 456 stranica knjiga donosi četiri ključna poglavlja, prikazujući ponajprije Kržanićev životni put, te zatim njegovu filozofsku, teološku, sociološku i političku misao. Treće poglavlje donosi ono što su drugi rekli o Kržaniću, dok posljednje, četvrto poglavlje prikazuje Kržanićevu važniju bibliografiju i bibliografiju o Kržaniću.

Tko je zapravo bio Krsto Kržanić? Na to pitanje ponajbolje odgovara pošalica, koja je ne tako davno kružila među studentima bogoslovnih znanosti, kada se o nekoj svečanoj prigodi predstavljalo

njihovo visoko učilište. Kada je voditelj najavio profesore filozofije i teologije navedenog fakulteta, ustao je jedan jedini čovjek. Ne zato što ostali nisu bili nazočni, već zato što je izobrazba, područje filozofsko-teološkog interesa i lucidnost učitelja toga vremena bila toliko široka da je gotovo svaki pojedini, sam, bez ustručavanja mogao ne samo predavati sve kolegije studija od prvog do posljednjeg tečaja, nego se upustiti u raspravu s kojom mu drago aktualnom znanstvenom, ali i društvenom temom. Jedan od takvih erudita bio je dr. fra Krsto Kržanić, istinski franjevac, metafizičar filozof, skolastički teolog, povjesničar, književnik, pedagog, publicist, ali i prosvjetitelj, domoljub i uznik.

Autori Dinko Aračić i Petar Lubina uspjeli su gotovo antologijski predstaviti glavne crte Kržanićeva filozofsko-teološkog, ali i publicističkog rada, koji obuhvaća više od 600 naslova. Premda ističu kako je u fra Krstinim spisima riječ o konzervativnom teološkom pristupu i kritičnom odnosu prema novo-

tarijama, čitatelj otkriva zauzetog čovjeka svojeg vremena, koji ni u kom slučaju nije bio staromodan. Rekli bismo teologa za sva vremena. Naglašavajući središnju istinu spasenja, ostvarenu u Isusu Kristu, Kržanić je uvijek isticao ono novo, dobro, istinito i lijepo u Crkvi i u društvu. Premda se činio apologetski naslonjen na definicije Tridentuskog koncila, taj vjerni sin sv. Franje je teme iz filozofije, teologije, sociologije, pedagogije, politike i drugih područja aktualizirao briljantnim i laganim stilom, punim slikovitosti i žara. Upravo zato je predstavljanje njegova lika i djela prilika da se danas iz riznice franjevačke duhovnosti, ali i Crkve u Hrvata iznjedri ono uvijek staro i uvijek novo, na čemu počivaju ideali čovječstva, vjere i društvenosti.

Kržanićev teološki opus pripada u okviru praktične i spekulativne teologije u kojima deduktivnom metodom ističe i brani istine klasične teologije. Sv. Franjo Asiški i njegov način života, njegova ljubav i nasljedovanje Krista Bogočovjeka te njegova ideja o univerzalnom bratstvu zalag su Kržanićeva optimizma. Nadahnut franjevačkim idealima Kržanić izgrađuje svoju filozofsku i teološku misao na temeljima franjevačke filozofske škole, koja je osobito prožeta mislima Serafskog Naučitelja – sv. Bonaventure i Oštroumnog Naučitelja – Dunska Škota. Oduševljen je filozofijom, koja potpomognuta teologijom, pokazuje put prema Bogu. A Bog je ljubav. U tom duhu zastupa mišljenje da

filozofija ovisi od teologije, naravno od nadnaravnoga, a razum od svjetla objave. Shodno tomu za Kržanića je teologija najviša mudrost, kojoj je podložna svaka znanost i sveukupnost ljudskog znanja. Sve stvorenje i sve znanje nalikuje piramidi: na vrhu je Bog, Jedan i Trojedin. Krist, koji je Ljubav, središte je od kojeg potpuno ovisi čitavo stvorenje. Boga se može dosegnuti putovima, znakovima i tragovima koji k njemu vode: u nama, izvan nas i iznad nas. Konačno ga se doseže u posredniku između ljudskoga i božanskoga, Bogočovjeku Isusu Kristu. Na temelju Škotova kristocentrizma i njegova naglašavanja utjelovljene Ljubavi, fra Krsto promatra Krista kao vrhunac božanskih nauma poradi čovjeka, te je sve stvorenje, pojedinac, društvo, čovječanstvo, povijest i sam život, u službi utjelovljenja Riječi. Kao što je sv. Franjo uzeo Krista kao čovjeka za uzor svojeg života, tj. njegovu skromnost utjelovljenja i neizmjerenu ljubav muke, tako i Kržanićeva teološka misao odaje vjernost tom središnjem otajstvu. U tom smislu je i njegova mariološka misao sazdana na bogomajčinstvu. Marijin lik i njezina uloga u otajstvu spasenja je u uskoj vezi s Kristom i u otvorenom paralelizmu prema Otkupitelju. Upravo zato Kržanić gomi-la Gospine povlastice i naslove u smislu posredništva i suradnje u djelu otkupljenja kako bi potaknuo svoje suvremenike na pravu marijansku pučku pobožnost. Iako se ona temeljila na vjerskom osjećaju, ipak se hranila kr-

šćanskom maštom, koja je pripisivala Isusovoj majci povlastice i naslove te izrazito posredništvo kod Boga.

S druge strane, Kržanićeva filozofsko-teološka misao bitno je naslonjena na talijansku književnost, koju je uz filozofiju studirao u Milanu. Kako ne spomenuti oduševljenost *Božanstvenom glumom (komedijom)* Dantea Alighieria, u kojoj nalazi kristološke i marijanske sadržaje. Takav pristup zasigurno je potaknuo i Kržanićevu zaokupljenost vjerskim temama i istinama, koje je poput vrsnog pučkog teologa nastojao prilagoditi za običan vjernički puk bez naročite izobrazbe. U jednostavnim tekstovima, informativnog i formativnog karaktera, poučavao je i poticao na život prema evanđeoskim načelima, pišući o Božjoj opstojnosti, objavi i stvaranju, o Bogočovjeku Isusu Kristu, o Mariji, o tajni utjelovljenja i djelu otkupljenja, o Duhu Svetom, svetcima i zajedništvu svetih, o Crkvi i papama, o sakramentima, grijehu i milosti, o blaženstvima i zapovijedima, o molitvi i pobožnosti... Osim toga, Kržanić se okušao i na području ekumenizma, zastupajući ekumenizam povratka, tj. da se odijeljeni kršćani trebaju ponovno vratiti u krilo jedne, svete, katoličke i apostolske Crkve, pod vodstvom pape, rimskoga biskupa i nasljednika sv. Petra.

Ideja evanđeoskog jedinstva primjetna je i u Kržanićevim stavovima vezanim za društvena pitanja. Nasuprot

talijanskom fašizmu i njemačkom nacionalsocijalizmu nije se libio promovirati društveni nauk Katoličke crkve, koji prema njemu promiče dvije temeljne vrline: pravdu i ljubav. Za razliku od si-le i ropstva zastupao je bratstvo, jednakost i slobodu svih ljudi, kao vrjednote koje su glavni temelj na kojem počiva ljudsko društvo. Budući da je za Kržanića socijalno pitanje zapravo religiozno-moralni problem, nepokolebljivo je kritizirao države bez Boga i morala, nacionalizam, kolonijalizam i komunizam kao zaprjeku misionarskom djelovanju Crkve. To ga je u konačnici koštalo zabrane objavljivanja i uzništva.

Kao takav, dr. fra Krsto Kržanić, zaslužen pripada »eliti među franjevcima«, ali i daleko šire – časnim i zauzetim sinovima Crkve u Hrvata, koji ljudima svih vremena mogu osobno posvjedočiti i ponuditi evanđeoske ideale. U tom smislu autori ovog velebnog djela, Aračić i Lubina, sačuvali su od zaborava i znalački prezentirali sustavnost i širinu koja je krasila Kržanićevu osobu, kao svjedočanstvo, model i poticaj novim generacijama u traženju i ostvarivanju vrlina čovječnosti. Stoga je riječ o izvrsnoj knjizi koju preporučujemo široj čitalačkoj publici, kako za upoznavanje ovog velikog franjevačkog sina tako i za osobni, duhovni i filozofsko-teološki rast. Vjerujemo kako će ova knjiga biti samo prvi korak u daljnjem proučavanju nje misli i djela fra Krste Kržanića.

Emanuel Petrov